
En ung kvinne av høyeste håp

INTERVJU

TORI FLAATTEN HALVORSEN

tori.f.halvorsen@gmail.com

Med all sannsynlighet hadde Kongen vært enda mer imponert om han hadde visst hvilke stier KI-legen Ishita Barua hadde tråkket før hun fikk fortjenestemedaljen i hånden. Selv synes hun at det hele er litt uvirkelig.

FREMTIDEN: Hvor AI og Ishita Barua befinner seg om noen år, er usikkert. Begge har gjort en lang reise allerede. Foto: John Trygve Tollefsen

De to viktigste kildene for research til dette intervjuet er ChatGPT og den gode, letteste populærvitenskapelige boken *Kunstig intelligens redder liv*. Begge kildene var avgjørende for å intervju Ishita Barua – kvinnen som i en alder av 36 år har fått Hans Majestet Kongens gullmedalje, som gis for fremragende doktorgradsarbeid.

Medaljen ligger lett synlig på en hylle i en toppetasjeleilighet med utsikt rett mot Munchmuseet. Medaljen – eller mynten – er like blank som i et eventyr. Bakpå står det følgende inskripsjon: «juveni optimae spei», som betyr «ung kvinne av høyeste håp». Det viser seg å være den perfekte overskriften for den livshistorien som Ishita Barua vil fortelle. Men først vil hun ha ektefellen ut av huset. Han sier «ha en fin dag» på bergensk idet han er på vei til jobben i finansverdenen.

ChatGPT-tale til medisinstudentene

Talen som KI har forfattet med tanke på at en dekan skal prate til et nytt medisinerkull, bygger på tekster fra verdens internett. Hovedpersonen smiler skjevt når jeg leser høyt: «Dr. Barua har funnet internasjonal anerkjennelse for sitt bidrag til medisinsk forskning, men hun har også vært en viktig stemme for å oppmuntre unge forskere. Hun har vist hvordan en lidenskap for både vitenskap og innovasjon kan åpne dører og skape løsninger som tidligere virket utenkelige.»

– Svulstig. Tærne mine krøller seg når jeg hører det ChatGPT har smurt sammen. Ute av proporsjoner. Litt uvirkelig, kommenterer hun.

«Svulstig. Tærne mine krøller seg når jeg hører det ChatGPT har smurt sammen. Ute av proporsjoner»

Dette «uvirkelige» henger i luften.

– Du har tatt den første norske medisinske doktorgrad om klinisk KI og medisin og fått kongens utmerkelse fordi den var spesielt god. Samtidig som du jobbet med den, skrev du en bestselgerbok for hele Norges befolkning. Du har vært forsker på Harvard, startet egen innovasjonsbedrift, holder foredrag nasjonalt og internasjonalt – og alt dette uten IT- eller teknologiutdanning?

– Det har ikke vært selvsagt, det er faktisk sant. Det skjønte jeg den første dagen på medisinstudiet. Til tross for at jeg alltid har vært nysgjerrig, elsket å lære nye ting og var en del av en «nerdegjeng» som gikk på Katta (Oslo katedralskole) i Oslo sentrum, var det noe som manglet da jeg som 19-åring startet på medisin.

Ishita blir mer alvorlig. Hun har tenkt på at dette er et portrettintervju og har bestemt seg for å fortelle mer enn journalister tidligere har fått høre. Inntil nå har hun ikke snakket om bakgrunnen sin. Noen kan kanskje tenkt at navnet hennes indikerer at hun er fra India, men det er ikke riktig. Bestemmelsen om å om å ikke si noe om historien sin, ble hun enda mere sikker på da hun fikk en kommentar som nyoppnevnt varamedlem i Bioteknologirådet i 2019. En middelaldrende norsk, hvit mann mente at hun fikk plassen fordi hun var «en ung kvinne med innvandrerbakgrunn».

En annerledes medisinstudent

– Hva var det du manglet som medisinstudent?

– Medstudentene mine hadde gjerne både mors og fars slekt fulle av rollemodeller med kunnskap og erfaring fra legeliv, kanskje i flere generasjoner. Jeg visste kun at det fantes fastleger og sykehusleger. Skulle man søke forskerlinjen, trodde jeg at man måtte stå klar med et perfekt forskningsprosjekt.

Da Ishitas bror noen år senere begynte på medisin, anbefalte storesøster forskerlinjen. Det burde hun selv også ha gjort, tenker hun i dag.

CV-en viser at Ishita etter hvert fant ut av alle mulighetene som finnes og at man allerede som student kan ta ansvar for utviklingen innen faget. Som sisteårsstudent ble hun leder av Medisinsk fagutvalg. Samtidig som hun var turnuslege, studerte hun helseøkonomi og -administrasjon. Hun beredte grunnen for en karriere som ikke var så opplagt da hun kom til verden.

En annerledes barndom

Ishitas foreldre vokste opp på landsbygda i Bangladesh den gang landet var enda fattigere enn i dag. Faren var flink på skolen, fikk stipend og mulighet til å reise til Norge for utdanning. Moren og Ishita, som var den førstefødte, kom etter. Da var jenta to år. Foreldrene trakk ut sengen slik at det ble en dobbeltseng på ettromshybelen i Anker studentbolig. Ishita sov i uttrekksskuffen.

– For en reise! Vi fikk alle en enorm mulighet, sier hun og forteller at oldeforeldrene hennes reiste fra India til Bangladesh. Som innflyttere og buddhister var familien en minoritet, akkurat som familien nå er i Norge.

Ved siden av det megastore landskapsmaleriet av maleren Jan Terje Rafdal fra Vestlandet står et par buddhaer på en hylle. Ishita liker at religionen ikke er så streng, den er nesten som kardemommeloven. Det harmoniserer med hennes milde og ydmyke framtoning.

TODELT: – Jeg er utadvendt, men også introvert. Jeg elsker å sitte for meg selv å skrive. Foto: John Trygve Tollefsen

Ishita og familien gikk regelmessig i det tibetanske tempelet i Oslo. Det hender at hun fortsatt går i tempel, men nå oppsøker hun et nyere tempel som drives av den thailandske buddhistforeningen. Da Ishita og mannen giftet seg, var det først en seremoni i Vålerenga kirke, deretter i tempelet.

Morens dødfødsel snudde livet

Ishita har to yngre brødre. Det er mange år mellom de to siste.

– Da jeg var 13 år, skjedde det noe som ble avgjørende for framtiden. Mor var godt på overtid i graviditeten da hun dro til sykehuset med rier. Hun ble sendt hjem og skulle komme tilbake når riene ble sterkere. Den natten døde barnet i mors liv. Jeg ble lei meg – og sint. Det sitter langt inne hos mange innvandrere å uttrykke det som kreves i en norsk kontekst. Både mor og far er svært gode i norsk språk, men det er ikke bare det som gjelder når man skal bli tatt seriøst som pasient. Den skjebnesvangre dagen gikk jeg fra å skulle bli menneskerettighetsforkjemper til å ville bli lege. Det var som om jeg måtte sette meg i stand til å passe på meg og mine.

Lærere som har betydd mye

Sorgen over å miste en lillesøster ble noe lettere da norsklæreren ga en stiloppgave om sorg. Ishita turte ikke å skrive om det konkrete tapet, men gikk likevel inn i tematikken. At norsklæreren så hennes sorg, er hun dypt takknemlig for.

Lærerens engasjement for norsk språk og formidling var også med på å bygge opp Ishitas (hemmelige) drøm om å bli forfatter. Hun hungret etter å skrive kronikker som stiloppgave lenge før skolekameratene visste hva en kronikk var. Sansen for det skjønnlitterære kom senere.

– Da jeg var ti år, flyttet vi fra datidens Grünerløkka til drabantbyen Veitvet i Groruddalen. Miljøet i Zeshan Shakars bok *Tante Ulrikkes vei* er gjenkjennbart, men jeg valgte å bli litt mindre populær og satset på skolen – noe foreldrene mine selvfølgelig heiet på.

Formidlingsevne resulterte i den store kjærligheten

– Det å kunne uttrykke seg ordentlig er avgjørende for mange ting i livet. Da han som nå er min ektemann, matchet med meg på Tinder, var det evnen hans til å uttrykke seg så godt skriftlig som gjorde at jeg likte han allerede før første date. Det gikk kort tid fra vi møttes til vi flyttet sammen.

«Da han som nå er min ektemann, matchet med meg på Tinder, var det evnen hans til å uttrykke seg så godt skriftlig som gjorde at jeg likte han allerede før første date»

Ishita er knyttet til Oslo. Likevel ville hun i en kort periode prøve å være «ordentlig» doktor, en fiskeværsdoktor i Finnmark. Historier herfra, og fra den kliniske hverdagen som utdanningslege innenfor gastromedisin, er med i boken

Kunstig intelligens som redder liv. Det var nettopp som LIS-lege på gastroavdelingen at hun nesten ved en tilfeldighet ble med på et prosjekt om bruken av KI for å optimalisere koloskopiprosedyren. Hun ble frarådet å starte i et slikt kortvarig prosjekt, men kastet seg likevel på. Det førte til en doktorgrad kronet med kongens medalje.

Forskningsideen var å teste om leger ved hjelp av KI oppdaget flere polypper av den farlige typen og om de klarte å bruke KI til å skille bedre mellom ufarlige polypper og farlige polypper som kan utvikle seg til tarmkreft. Forskningen viste at det ikke var noen signifikante forskjeller, men kunnskapen man utviklet om KI-teknologi, har stort potensial. Det skjer sjelden, men doktorgraden ble regnet som fremdragende forskning selv uten at man fant effekt på det man forsket på.

KI-skepsis

– Det er mange vanskeligheter med bruk av KI i medisinen. Radiologien har kommet et stykke på vei, men vi er selvfølgelig ikke villig til å godta noen feil når det hele handler om menneskeliv. Det gjør det ekstra vanskelig. Etikken må også holdes på et høyt nivå. Ellers kan det bli farlig.

FOREDRAG: Ishita Barua er ettertraktet som foredragsholder, også utenfor medisinen. Foto: John Trygve Tollefsen

– Men er det ikke slik at KI vil komme til å bli kun for de rike – det er jo allerede nok urettferdighet i verden, også innen helse?

– Det er her jeg ser muligheten for kunstig intelligens og språkmodeller. I India bruker bønder som er analfabeter, ChatGPT til å fylle ut søknader for landbruket ved å snakke til språkmodellen. Smarttelefoner og internett er spredt i hele verden, også blant de mindre ressurssterke. Men om man plutselig

begynner å ta betalt for tjenesten, da blir det et forskjellssamfunn og et problem. Det må være kloke mennesker som styrer dette, slik at man får en demokratiserende effekt.

KI i helsetjenesten

Også legene må være kloke når de skal benytte KI.

– Min forskning viste at KI kan brukes som et hjelpemiddel og være med på å trygge legens egen vurdering. Men legen må alltid stå ansvarlig for avgjørelsene.

I Ishitas bok beskrives den store fordelen ved KI: at den er utrettelig og rask – altså er «legens nye superkrefter», som er bokens undertittel. I teksten gjentas det gang på gang at KI aldri blir demotivert, irritert, trøtt og lei, slik legen kan kjenne seg når klokken er 05 og døgnvaktens ennå ikke er ferdig.

– Å avdekke ubevisste fordommer hos mennesker kan være mye vanskeligere enn å avdekke fordommer i treningsgrunnlaget til KI-verktøy, sier Ishita.

Hun ser ikke bort fra at KI til tider kan «vekke» legene i deres beslutninger, for eksempel hvis fordommer mot pasientgrupper ligger som en tåke i et pasientrom der man skal ta viktige avgjørelser.

«Å avdekke ubevisste fordommer hos mennesker kan være mye vanskeligere enn å avdekke fordommer i treningsgrunnlaget til KI-verktøy»

– Vi har kommet lengst med KI i bildediagnostikken, men også her kan vi komme feil ut. Jeg ble selv feildiagnostisert da jeg på en studietur ble prøvekannin for en KI-styrt netthinneskanner som mente jeg hadde grønn stær. Det viste seg å være et falskt positivt svar, fordi maskinen ikke var trent på et tilstrekkelig mangfoldig datagrunnlag. Men det rakk å gi meg et ekte negativt tankekjør.

Demokratisering av helsetjenesten

Sammen med tidligere Google-programmerer Sverre Sundsdal har Ishita startet en egen bedrift der man via en app kan laste inn alle sine helsedata, som journaler og data fra smartklokker. Slik kan man dra verden rundt med oppdatert helseinformasjon som også kan oversettes til ulike språk. Man kan selv velge hva og med hvem man vil dele informasjonen. Per nå er appen gratis for brukerne, og gründerne kan ikke benytte dataene til forskning. På sikt ser de for seg å lage KI-modeller som kan hjelpe den enkelte til å forebygge helseproblemer. I framtiden kan man utvikle forskning på hele helsematerialet, men bare etter samtykke.

– Hvis du og din makker en dag selger bedriften, hva kan skje da?

– Vi er superopptatt av personvern, så det vil aldri bli mulig å bruke data uten eksplisitt samtykke. Det skal vi sørge for.

Litteraturfestivaler

Ishita valgte å skrive bok samtidig som hun skrev doktorgrad. Hun hadde aldri tenkt at boken skulle bli så mye lest. At hun skulle dra fra litteraturfestival til litteraturfestival i Norge, var overraskende.

Ishita Barua

Født 1988 i Bangladesh

Cand.med., Universitetet i Oslo, 2014

Ph.d, Klinisk validering av kunstig intelligens, Universitetet i Oslo, 2019–22

Fulbright-gjesteforsker på Harvard Medical School, 2021

Gründer og medisinsk direktør i Livv Health, 2023–d.d.

Boken *Kunstig intelligens redder liv*, Cappelen Damm, 2023

Kåret til en av Norges 50 fremste tech-kvinner av Abelia og ODA i 2022

Tildelt Fulbrights artikkelpris til yngre forskere 2023 og H.M. Kongens gullmedalje 2024

Hun elsker å møte folk av alle slag. Menneskemøtene er vel så viktig og spennende som å holde foredrag. Dagen før intervjuet hadde hun hatt tre foredrag på én dag.

- Jeg er utadventt, men også introvert. Jeg elsker å sitte for meg selv og skrive.
- Men hvorfor skrev du ikke boken på engelsk?
- Norsk er mitt morsmål og jeg ville skrive slik at folk i Norge kan sette seg inn i hva KI er. Det er viktig å ikke bli redd.

«Norsk er mitt morsmål og jeg ville skrive slik at folk i Norge kan sette seg inn i hva KI er. Det er viktig å ikke bli redd»

Som kvalitetssjekk viser jeg KI-legen oversikten over hvilke priser ChatGPT «mener» at Ishita har fått. Listen mangler Kongens gullmedalje, men ramser opp fem andre priser.

- Der ser du, sier hun og ler. Jeg har ikke fått noen av de prisene. Og dem jeg har fått, står ikke der.
- Du har blitt forfatter, men kun skrevet fagprosa. Kan det komme noe annet også?
- Det kan hende. Det skal ikke handle om mitt eventyr, men kanskje om mine foreldres.

